

Asia: VN/7747/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Yleistukilaki

Yleinen näkemyksenne työskentely- ja asumisaikavaatimuksen asettamisesta tavanomainen yleistuen saamisen edellytykseksi

SOSTEn mielestä lakiesityksen tavoitteita ei parhaiten saavuteta esitetyin keinoin, ja työskentely- ja asumisaikavaatimukset heikentävät taloudellista turvaa kotoutumisen alkuvaiheessa.

- **Tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi asetettaisiin vaatimus työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttämisestä. Näkemyksenne työskentelyvaatimuksesta**

-

- **Vaihtoehtoisesti tavanomaisen yleistuen edellytykset voisi täyttää kolmen vuoden asumisella Suomessa. Näkemyksenne asumisaikavaatimuksesta**

-

Yleinen näkemyksenne kielitaitoa koskevista poikkeuksista työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen

-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka on osoittanut riittävän suomen tai ruotsin taidon (Eurooppalaisen viitekehyksen mukainen B1.1 taso) kielen kahdella osa-alueella. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

SOSTE pitää tavoitetasoa korkeana, sillä esityksessäkkin on todettu, että alle kolmannes kotoutumiskoulutuksen päättäneistä saavuttaa tason B1.1. Kyse ei ole oppijoiden motivaatiosta tai ahkeruudesta, vaan oppimistuloksiin voivat vaikuttaa myös esimerkiksi aiempi koulutustausta, terveydelliset seikat, sota- ja pakolaistausta, oppimisvaikeudet tai muu haastava elämäntilanne. Asetettu taso ei ota näitä kielenoppimiseen vaikuttavia taustatekijöitä huomioon, joten ihmiset eivät ole yhdenvertaisessa asemassa keskenään.

- **Esityksessä on arvioitu, että suurin osa osoittaisi kielitaitonsa kotoutumiskoulutuksesta saatavalla todistuksella. Lisäksi mahdollistettaisiin maksuton keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen. Näkemyksenne kielitaidon osoittamisen tavoista**

SOSTE kannattaa, että maksuton YKI-tutkinnon suorittaminen on mahdollista, samoin kielitaidon osoittaminen todistuksella. Kielitaidon osoittamisen tavat, tulisivat olla yhdenvertaisesti saavutettavia. Lisäksi itse kielikoulutuksen toteutuksen tulisi nykyistä paremmin huomioida eri oppijoiden yksilölliset tarpeet, ja koulutuksen yhdenvertainen laatu ja saatavuus tulee taata valtakunnallisesti.

- **Kielitaidon osoittamisen tavat määritettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Näkemyksenne tätä koskevan asetuksenantovaltuuden antamisesta**

-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka vamman tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

Poikkeus on tärkeä ja perusteltu.

- **Esityksen toimeenpanoon liittyy sekä Kelan että työvoimaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näkemyksenne toimeenpanoprosessin toimivuudesta**

-

Näkemyksenne yleistukilain 8 §:n mukaisen ulkomaalaista koskevan rajoituksen muuttamisesta tilapäisen suojelun oleskeluluvalle maassa olevien osalta

-

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Näkemyksenne palveluun pääsemisen takuujasta

Palveluun pääsyn takuuajan säätäminen on perustelua ja kannatettavaa. Toimeenpanon kannalta on toivottavaa, ettei tästä takuuajasta kuitenkaan tule ohjaavaa aikarajaa, eikä alueet, joissa palveluun pääsyn aika on ollut huomattavasti lyhyempi, tule jatkossa pidentämään aikoja. SOSTE toteaa, että kuuden kuukauden takuu aika on kuitenkin kotoutujan näkökulmasta varsin pitkä. Kaikilla ei ole yhtäläisiä valmiuksia esimerkiksi omaehtoiseen kielen opiskeluun, ja tämä koskee erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevia, kuten lukutaidottomia. Siksi SOSTE esittää, että takuuajaksi neljää kuukautta.

Valmistelussa on arvioitu, että henkilön työllistymistaitoja taikka suomen tai ruotsin kielitaitoa tosiasiallisesti edistävään palveluun pääsemisen takuuajasta säätäminen ei aiheuttaisi tarvetta lisätä kuntien rahoitusta. Jotta palveluita on riittävästi saatavilla takuuajan puitteissa, on työvoimaviranomaisten rahoituksen oltava myös riittävä.

Näkemyksenne takuuajan kuluessa tarjottavista palveluista

Kotoutumisen kannalta oleellista on, että tarjottu palvelu vastaa yksilön tosiasiallista palveluntarvetta. Tässä asiantuntevalla palvelutarpeen arvioinnilla on tärkeä rooli. On varmistettava, että työvoimaviranomaisella on tarvittava osaaminen ja asiantuntemus maahanmuuttajien palveluntarpeen arvioimiseksi. Palveluiden hankinnassa tulee ottaa huomioon maahanmuuttajien työllistymisen edistämisen erityispiirteet. Lisäksi tulee varmistaa, että palveluita on tosiasiallisesti saatavilla.

Näkemyksenne takuuajan toteutumisen valvonnasta

-

Laki yleisistä kielitutkinnoista

Näkemyksenne maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta

SOSTE kannattaa tutkinnon suorittamisen maksuttomuutta.

Esityksen vaikutukset ja perustelut

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista kotoutumisen kannusteisiin

Tavoite nopeammasta työllistymisestä ja kielitaidon parantumisesta on sinällään kannatettava. Olisi kuitenkin toivottavaa, että näihin tavoitteisiin pyritäisiin parantamalla palveluja ja palkitsemalla etuuden saajan omasta aktiivisuudesta, ei leikkausten kautta.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista

Esityksessä ehdotetaan kotoutumistukea, joka olisi yleistuen taso n. 10 %:lla leikattuna. Arvioissa todetaan, että tasoero tavanomaiseen yleistukeen ei ole kovinkaan merkittävä. Tämä vähättelee kymmenien eurojen leikkauksen vaikutusta pienituloisille ihmisille ja heidän lapsilleen. Kun tulot ovat hyvin pienet, niin leikkaus on jo merkittävä esim. kuukauden ruokabudjetissa.

Lisäksi esityksen työllisyysarviot ovat hyvin epävarmalla pohjalla ja parhaimmassakin tapauksessa esityksen arvioidaan tuovan vain reilut parisataa työllistä lisää. Myös esityksen tuomat säästöt ovat pieniä.

Näkemyksenne esityksen muista vaikutuksista

On tärkeää tarkastella aiempien lakiesitysten ja nyt tehtävien esitysten yhteisvaikutuksia, jotta ne eivät kohdennu kohtuuttomasti samoille henkilöille (asumistuen ja perustoimeentulotuen tason leikkaukset, sekä mahdollinen kotihoidon tuen Norjan malli). Perusturvan riittävyyden arvioinnissa perusturva on todettu jo aiemmin riittämättömäksi kohtuulliseen minimikulutukseen.

Näkemyksenne esityksen suhteesta perustuslakiin sekä EU-lainsäädännön ja muiden kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksiin

-

Voimaantulo

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

-

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muuta lausuttavaa esityksestä.

-

Marttinen Kirsi
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry